

сованою системою показників, побудувати роботу андеррайтера перестраховика з можливістю постійної оцінки як поточної так і стратегічної діяльності, що сприяє підвищенню якості, прискоренню розвитку та вдосконалення компетенції страховика, що слугує забезпеченню фінансової стабільності страхової організації.

Забезпечення фінансової стабільності на вітчизняному перестраховальному ринку ускладнюється через жорстку конкуренцію, коли деякі недоброчесні страховики вдаються до демпінгу у сподіванні за рахунок зростання обсягів, покрити ризики, досягти чи може перевищити точку беззбитковості [8, с.4].

Крім цього, на положення на вітчизняному страховому ринку впливає група факторів, пов'язаних зі приєднанням України до ВТО. Прийняття України у ВТО передбачає широку лібералізацію правил та регулювання страхового та перестраховального сектору.

Вступ України до ВТО, для розвитку ринку непропорційного перестраховання як складової страхового ринку, має в як позитивні так і негативні фактори. "До позитивних факторів слід віднести такі, як активізація конкуренції, вихід вітчизняного страхування у розряд високо розвинутих та привабливих видів діяльності, ствердження страхування як невід'ємної частини прийняття управлінських та інших рішень щодо захисту майнових інтересів людини, сім'ї, трудового колективу, суспільства та держави. До негативних факторів слід віднести такі, як вивід з національної економіки суттєвої частини її довгострокових ресурсів, деградація національної страхової системи з ростом капіталізації за рахунок іноземних інвестицій, залежність від коливань світового фінансового ринку в цілому та окремих міжнародних фінансових спекуляцій" – зазначає російський фахівець Р.Юлдашев [9, с.32].

Прихід іноземних страховиків на ринок України здійснює неоднаковий вплив на фінансову стабільність наших страхових компаній. Маленькі і середні страхові компанії або будуть куплені або перестануть існувати саме через недосягнення точки беззбитковості завдяки різній собівартості перестраховального захисту зокрема на непропорційній основі, та відносно великій складовій

витрат на ведення справи. Великі страхові компанії будуть конкурувати чи також можуть бути придбані західними стратегічними інвесторами страхового сектору, або залишаться разом із кептивними компаніями крупних фінансово-промислових груп.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що сукупність факторів впливу на розвиток непропорційного перестраховання, як системи фінансового захисту страховика можна умовно класифікувати по наступним ознакам: по силі впливу: значні і не значні; напряму впливу: внутрішні і зовнішні; характеру впливу: сприятливі і гальмуючі.

Отже, перш за все потребують окремої уваги значні, внутрішні та сприятливі фактори, якими можна певним чином керувати, які дозволяють досягати максимальної конструктивності та ефективності розвитку перестраховання, зокрема через якісне володіння інструментами котирування, розподілу премій, ризиків і відповідальності взагалі, та на непропорційній основі зокрема. Зовнішні та гальмуючі фактори (значні – більше, незначні – менше) також потребують пильної уваги з боку страховиків, уповноваженого органу з точки зору якісного керування ризиками власного розвитку. Врахування їх дозволить корегувати їх вплив завдяки проактивному та зваженому позиціонуванню та адекватним діям усіх найбільш впливових суб'єктів вітчизняного страхового та перестраховального ринків.

1. Волошина А.П. Ринок перестраховання в Україні: проблеми і перспективи // Матеріали конференції по перестрахованню "Золота осінь – 2007", Київ, Компанія "Биз Гарант", - 35 с.
2. Емельянова Е.Б. Непропорциональное страхование как система достижения финансовой стабильности страховой организации.-Автореферат диссертации на соискание ученой степени к.е.н. С.П.- 2006,- 23 с.
3. Филонюк А.Ф. Перестрахование // - Страховой клуб,-№-сентябрь- октябрь- 2007.-71 с.
4. Примостка Л.О. Фінансові деривативи: аналітичні та облікові аспекти.- Монографія, КНЕУ,- Київ, -2001р. – 262 с.
5. Баранов А.Л. Визначення мінімального розміру страхового портфеля // Збірник наукових праць, Випуск 10, Фінанси облік і аудит.-К.:КНЕУ- 339 с.
6. Шумелда Я.П. Страхування.- Київ, Міжнародна агенція "Бізон" 2007,- 377 с.
7. Хьюберт Рампесад Индивидуальная сбалансированная система показателей, – М.:Олімп-Бізнес-2005г.- 165 с.
8. Болтунов О.В. Демпинг по русски.- Раздел аналитика-специализированный вебсайт о перестраховании. www.reinsurance.ru., 4 с.
9. Юлдашев Р. ВТО: цена присоединения //Журнал REMARK – №3-2007- 32 с.

Надійшла до редколегії 10.06.08

Ю. Дьячкова

УПРАВЛІННЯ ПЕРЕСТРАХУВАННЯМ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИКА

У статті досліджується зв'язок між перестрахованням та фінансовою стійкістю страховика. На основі морфологічного та системного аналізу здійснюється уточнення даних понять та пропонується методичний підхід щодо визначення ефективності операції перестраховання з позиції забезпечення фінансової стійкості компанії.

Research of interrelation is carried out clause between reinsurance and financial stability of the insurer. With the help of methods of the morphological and system analysis specification of these concepts is carried out and the methodical approach to definition of efficiency of operation of reinsurance from a position of maintenance of financial stability of the company is offered.

Сучасна ринкова економіка формується під впливом дії численних ризиків природного, техногенного, економічного, політичного характеру. При цьому мають місце зростання імовірності настання ризикових подій, збільшення ваги їхніх наслідків, ріст вартості об'єктів страхування. Зазначені об'єктивні тенденції супроводжуються підвищенням вимог щодо здатності страхових компаній гарантувати захист майнових інтересів громадян, організацій, тобто до платоспроможності і фінансової стійкості.

Даної проблемі приділяється особлива увага з боку органів державного регулювання різних країн. У міжнародній страховій практиці навіть у умовах стабільної макроекономічної ситуації періодично переглядаються міри, загальна спрямованість яких зв'язана з забезпеченням платоспроможності і фінансової стійкості страхових організацій.

Аналіз вітчизняного страхового ринку свідчить про зростання попиту на страховий продукт, що сприяє росту кількості страховиків. Так, з 2002 по 2007 рік кількість страховиків зросла на 21,6 % [1]. Реальні можливості розширення ринку збуту обмежуються недостатнім рівнем капіталізації вітчизняних страховиків. Як стверджують фахівці, потреби економіки у страхуванні великих ризиків в Україні зростають швидше за капітали страхових компаній.

У світовій практиці для підвищення фінансової стійкості страховиків протягом тривалого часу використовується перестраховання. Відповідно до Закону України "Про страхування", перестраховання – це страхування одним страховиком /цедентом, перестраховальником/ на визначених договірних умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником в іншого страхо-

вика (перестраховика) резидента або нерезидента, що має статус страховика або перестраховика, відповідно до законодавства країни, у якій він зареєстрований [2].

Перестраховування розширює фінансові можливості прямого страховика, дозволяючи приймати ризики, що у протилежному випадку через свій розмір, або велику імовірність настання страхового випадку, привели б до ситуації фінансової нестійкості.

Теоретичним і практичним аспектам проблеми визначення факторів, що мають вплив на фінансову стійкість страхової компанії присвячені роботи зарубіжних і вітчизняних науковців. Серед закордонних вчених слід відмітити Д.Хемптона, К.Дейкіна, С.Пентікайнена, М.Ранталла, Х.Бонсдорфа та ін. Серед вітчизняних фахівців та науковців країн СНД цю проблему досліджували Л.Орланюк-Малицька, Н.Внукова, Н.Кирилова, В.Плиса, Л.Примостка, М.Олександрова, С.Луконін, О.Селиверстов.

Дослідженням перестраховування та його впливу на фінансовий стан страховика присвячені роботи К.Пфайффера, П.Мюллера, Д.Диксона, Х.Уотерса, М.Мюррея, К.Рейли, Б.Сандта, Б.Финетти, Ю.Фогельсона, А.Фадєєвої, В.Шахова, А.Міллермана, П.Фурсевича, В.Єдакова, Г.Ізмайлова, В.Семеняки, Я.Сички та ін.

Проте, проблема виявлення зв'язку між перестраховуванням та рівнем фінансової стійкості страховика є недостатньо дослідженою та потребує подальшого вивчення. У процесі вивчення робіт вищевказаних авторів було виявлено:

- ✓ відсутність єдиної думки серед вітчизняних фахівців щодо визначення сутності поняття фінансової стійкості страховика;
- ✓ відсутність можливості за допомогою існуючих системи оцінки фінансової стійкості страховика оцінити якість перестрахового захисту та встановити міру впливу даного фактора на фінансову стійкість;
- ✓ відсутність практичних рекомендацій щодо встановлення цедентом параметрів договорів перестраховування, які позитивно вплинуть на рівень фінансової стійкості страховика.

Науково-практична значимість і недостатня розробленість вищевказаних питань обумовили актуальність дослідження в цьому напрямку.

За допомогою методу морфологічного аналізу було досліджено основні підходи до визначення сутності фінансової стійкості страховика та зроблено наступні висновки.

1. Необхідно розмежувати поняття фінансової стійкості та фінансової надійності страховика. Фінансова стійкість страховика – це такий стан його фінансів, що піддається кількісній оцінці. Для того, щоб скласти уявлення щодо фінансової стійкості, необхідно оцінити її *рівень*, тобто використати процес *порівняння* базового та звітного періоду, минулого та поточного років, двох (або більше) страховиків, тощо. Навіть коли йде мова про *наявність* чи *відсутність* фінансової стійкості, це також умовно є її кількісною оцінкою за шкалою "1" – "0" ("задовільно" – "незадовільно"). Таким чином, можна сказати, що поняття фінансової надійності є більш широкою якісною характеристикою, у той час як фінансова стійкість повинна мати кількісні критерії визначення.

2. Неможна визначити фінансову стійкість страховика тільки як достатність страхового фонду для здійснення майбутніх страхових виплат. Таке визначення суперечить основам аналізу господарської діяльності, які визначають, що фінансовий стан підприємства, його стійкість і стабільність залежать від результатів його виробничої, комерційної і фінансової діяльності [3, с.648]. Таким чином, не можна визначити фінансову стійкість страхової компанії без обліку її інвестиційної діяльності і інших не страхових операцій

3. Фінансова стійкість страховика визначається під впливом внутрішнього і зовнішнього стосовно компанії середовища. Тому, різниця між поняттями платоспроможності і фінансової стійкості полягає у тимчасовому інтервалі (t), на якому розглядається діяльність суб'єкта господарювання. Платоспроможність у такому випадку може розглядатись як зріз фінансової стійкості на певний момент часу, тобто при цьому $t = \text{const}$. Якщо мова йде про фінансову стійкість (F), розглядаємо певний тимчасовий інтервал, тобто кожен наступний момент часу t_1 не дорівнює попередньому t_0 .

4. Оскільки середовище існування компанії не є постійним, а змінюється в часі, відповідно буде змінюватися рівень фінансової стійкості страховика. При цьому бажаним для страховика буде не тільки збереження існуючих показників діяльності, але і їхнє постійне поліпшення, тобто стійкий ріст фінансової стійкості.

Таким чином, може бути запропоноване наступне визначення.

Фінансова стійкість страховика (F) – це кількісна характеристика стану його фінансів, що визначає здатність зберігати задовільний рівень платоспроможності, при цьому дана характеристика не є константою, і повинна розглядатися на визначеному тимчасовому інтервалі. Разом зі змінами зовнішнього та внутрішнього середовища існування страхової компанії буде змінюватись і рівень її фінансової стійкості, тобто у кожен момент часу $t_1 > t_0$, $F(t_1) \neq F(t_0)$. При цьому бажаним для компанії будуть тільки позитивні зміни у рівні фінансової стійкості, тобто в кожен момент часу $t_1 > t_0$ бажаним для страховика буде результат $F(t_1) \geq F(t_0)$.

Вивчення робіт вітчизняних та закордонних фахівців, які досліджували сутність категорії перестраховування, дозволило виділити наступні основні позиції щодо його визначення:

1. Перестраховування – страхування, область страхування, вид страхування.
2. Перестраховування – система економічних відносин, підсистема страхового ринку.
3. Перестраховування – спеціальна форма кредитування.

Існуючи визначення перестраховування, які використовуються в економічній літературі на сучасному етапі, було розглянуто із застосуванням методів морфологічного та системного аналізу на предмет їх відповідності до фінансової сутності даної категорії.

Страхове законодавство України й інших країн визначає страхування як вид цивільно-правових відносин і вказує, що метою страхування виступає захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб на випадок настання негативних непередбачених подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством [2]. Приведені визначення страхування і перестраховування дозволяють встановити, що загальним для даних категорій є наявність економічних договірно-правових відносин. Причому, відповідно до юридичних норм, викладених у [2], дані відносини ґрунтуються на принципах платності, економічній обґрунтованості, граничній сумлінності сторін. Проте, на думку автора, мають місце істотні розходження у меті здійснення даних договірних відносин.

По-перше, перестраховування використовується для зниження вже існуючої фінансової відповідальності страховика. Страховик приймає на страхування ризики, що перевищують його фінансові можливості, на добровільній основі. Таким чином, на думку автора, ризик невиконання (або неповного виконання) страховиком зобов'язань не може розглядатися як випадкова непередбачена подія.

По-друге, поряд із забезпеченням перерозподілу ризику, перестраховування використовується страховиком для розширення своїх фінансових можливостей, тобто для забезпечення позитивного фінансового результату страхових операцій, підвищення рентабельності страхування. Страхування, у свою чергу, відповідно до визначення, ставить метою тільки відновлення майнового положення страхувальника до рівня, що мав місце до настання негативної події, і не використовується для одержання прибутку. Таким чином, на думку автора, перестраховування не може визначатися як страхування, його область або вид.

Для того щоб розглядати перестраховування як систему, необхідно встановити, чи має перестраховування властивості системи.

Відповідно до принципів системного аналізу, систему можна розглядати як виділену із середовища сукупність об'єктів з визначеним набором властивостей, взаємодія яких забезпечує досягнення необхідної мети протягом визначеного часу [4, с.21].

Дійсно, перестраховування являє собою зв'язок між двома об'єктами (перестраховувальником і перестраховиком), кожний з яких має зв'язок із зовнішнім середовищем і, у свою чергу, також являє собою систему, що складається з окремих елементів.

Проте, функціонування даних елементів не має загальної мети. Перестраховувальник зацікавлений у тім, щоб плати за передачу частини фінансових зобов'язань була мінімальною. Перестраховик, навпроти, зацікавлений у тім, щоб максимально її збільшити. Забезпечення фінансової стійкості перестраховувальника не є головною метою для перестраховика, оскільки дана операція є для нього засобом збільшення доходів, одержання прибутку.

Крім того, на думку автора, перестраховування як зв'язок між перестраховувальником і перестраховиком не забезпечує появи деяких нових властивостей, не характерних для кожного з даних об'єктів окремо.

Таким чином, перестраховування не має таких основних властивостей системи як підпорядкованість і емерджентність [4, с.21]. Тому, з погляду автора, перестраховування не можна розглядати як систему.

Якщо розглядати перестраховування як форму кредитування, яка застосовується для розширення фінансових можливостей цедента, перестраховувальник буде виступати як позичальник, а перестраховик – як кредитор. При цьому не можна не відзначити наявність загальних цілей перестраховування і кредитування у виді розширення фінансових можливостей позичальника.

Але при здійсненні кредитування позичальник розширює свої фінансові можливості, здобуваючи право на тимчасове користування позиковими коштами на принципах платності і зворотності. При здійсненні перестраховування перестраховувальник, навпроти, здобуває права вимог до перестраховика. Дана величина вимог не вважається заборгованістю перестраховувальника і знаходиться в його активі.

Слід зазначити, що перестраховувальник одержує виплати від перестраховика тільки за умовою виконання усіх своїх зобов'язань перед страхувальником [2]. Перестрахова виплата при цьому цілком переходить у власність перестраховувальника і не повинна повертатися перестраховику.

Крім того, не можна не відзначити, що кредитний договір укладається на певний строк. У свою чергу деякі договори перестраховування укладаються на невизначений період із правом взаємного розірвання по попередньому повідомленню [5, с.17].

Таким чином, на думку автора, припущення про те, що перестраховування можна розглядати як форму кредитування, не є обґрунтованим.

Мета здійснення перестраховування різна для перестраховувальника і перестраховика. Відповідно до принципів системного аналізу, наявність різних точок зору на призначення об'єкта, процесу або системи приводить до виникнення конфлікту [4, с.21]. Таким чином, чітке визначення неможливо сформулювати без фіксування точки зору на призначення перестраховування.

У рамках даної роботи перестраховування розглядається як фактор підвищення фінансової стійкості. Такий підхід є характерним насамперед для перестраховувальника (цедента). Таким чином можна сформулювати наступні основні положення.

1. Необхідність використання перестраховування виникає при наявності невідповідності між потребами страхувальника і його реальними фінансовими можливостями.

2. Перестраховування, по суті, є упорядкованою сукупністю взаємозалежних дій, спрямованих на досягнення визначеної мети.

3. Метою перестраховування з погляду цедента є розширення фінансових можливостей при забезпеченні збереження задовільного рівня показників за всіма видами його діяльності. Таким чином, можна вважати, що основною метою перестраховування з погляду цедента є забезпечення його фінансової стійкості.

Резюмуючи вищесказане, відповідно до основ теорії ефективності, перестраховування можна розглядати як деяку операцію, тобто як упорядковану сукупність взаємозалежних дій, спрямованих на досягнення бажаного результату. Тож пропонується наступне визначення перестраховування.

Операція перестраховування (з погляду цедента) – це сукупність обраних на даний момент часу методів і форм договірних відносин, що характеризуються визначеними параметрами та забезпечують необхідні зміни характеристик страхового портфеля з метою підвищення фінансової стійкості цедента.

У процесі операції перестраховування страхова компанія прагне одержати корисний ефект. Корисність ефекту буде визначатися через зміну бажаних властивостей системи в потрібну сторону, що передбачено метою операції. При цьому для досягнення ефекту будуть витрачені визначені матеріальні і тимчасові ресурси. Якщо величину корисного ефекту поставити у відповідність з ресурсними витратами, то мова буде йти про ефективність операції. Під ефективністю операції перестраховування варто розуміти співвідношення корисного ефекту у виді збільшення фінансової стійкості з витратами на забезпечення даного ефекту.

У якості ефекту при цьому можна рекомендувати розглядати випадковий нетто-результат $N(t)$, орієнтуючись на величину отриманих у даному періоді премій (Pn) і деяку очікувану величину збитку $(L(t))$:

$$N(t) = (Pn + qL(t)) - (L(t) + qPn), \quad (1)$$

де q – участь перестраховика у відшкодуванні збитків і отриманої цедентом премії ($q < 1$).

Таким чином, виходячи з визначення ефективності, що було сформульовано вище, можна рекомендувати наступне вираження для розрахунку ефективності операції перестраховування:

$$E = \frac{N(t)}{C}, \quad (2)$$

де C – загальна сума витрат, зв'язаних з висновком (переукладанням) договору перестраховування;

Виходячи з мети роботи, вважається, що при використанні перестраховування в кожен момент часу $t_1 > t_0$, якщо виконується нерівність $E(t_1) \geq E(t_0)$, то виконується і нерівність $F(t_1) \geq F(t_0)$. У такий спосіб, при підвищенні ефективності перестраховування (при інших незмінних факторах) досягається бажаний результат, тобто забезпечується підвищення фінансової стійкості страхувальника.

При цьому величину отриманих цедентом нетто-премій, а також частку участі перестраховика в премії і відшкодуванні збитків можна вважати керованими перемінними з погляду забезпечення бажаного результату. Дані перемінні будуть визначатися цедентом у процесі вибору конкретних методів і форм перестраховування.

Розглянемо методику визначення параметрів пропорційних договорів з точки зору ефективності перестраховування.

Припустимо, що портфель цедента за визначеною групою ризиків складається з n договорів страхування. За кожним i -м договором цедент отримав премію P_i . Таким чином, за всіма договорами він отримав премію,

що дорівнює $\sum_{i=1}^n P_i$. Припустимо також, що передбачена

сума страхових виплат за портфелем складає $\sum_{i=1}^n L_i$.

Тоді ефективність операції перестраховування на основі договору квоти визначиться:

$$E = \frac{\sum_{i=1}^n P_i - \sum_{i=1}^n L_i + \sum_{i=1}^n qL_i - \sum_{i=1}^n qP_i}{C}, \quad (3)$$

де q – доля участі перестраховика в покритті ризиків (відшкодуванні можливих збитків) та страхових преміях; C – витрати, пов'язані з організацією та проведенням перестраховування, які можна визначити як:

$$C = \sum_{i=1}^n qP_i + b, \quad (4)$$

де b – комісійні дані перестраховим брокерам та інші витрати, пов'язані з організацією перестраховування.

Основна складність у даному зв'язку полягає у визначенні можливого обсягу страхових виплат. При його визначенні необхідні статистичні дані не менш ніж за 5 років за попередні періоди. При цьому можливі наступні варіанти:

а) існує чітка тенденція щодо зміни суми виплат у часі. У такому випадку можна запропонувати визначення майбутніх виплат на основі використання методу екстраполяції тренду.

б) статистичні дані присутні, але їх недостатньо для встановлення чіткої тенденції. У такому випадку прогнозування майбутньої суми виплат можливо за допомогою обчислення середньої очікуваної суми виплат за формулою:

$$L_0 = \sum_{i=1}^k Lc_i f_i, \quad (5)$$

де Lc_i – середнє значення виплат в i -му інтервалі; f_i – кількість влучень у i -інтервал; k – крок інтервалу, який може бути обчислений як:

$$k = \frac{L_{\max} - L_{\min}}{m}, \quad (6)$$

де L_{\max} – максимальна величина виплат, що спостерігалася; L_{\min} – мінімальна величина виплат, що спостерігалася; m – кількість інтервалів.

Для підвищення точності прогнозування питома величина виплат, за теоремою Чебишева, може бути збільшена на величину середнього квадратичного відхилення [6, с.135].

Маючи прогноз щодо страхових виплат, можна визначити ефективність перестраховування в залежності від обраної квоти за формулою (3). Однак, вибір оптимальної квоти перестраховування на підставі тільки функції ефективності без додаткових обмежень не є можливим, тому що з точки зору виключно ефективності, оптимальною завжди є найменша квота.

Обираючи квоту перестраховування необхідно також враховувати, що зменшення квоти приводить до змен-

шення фінансової стійкості страховика, тобто підвищується вірогідність банкрутства. Навпаки, 100 % квота перестраховування забезпечує нульовий ризик банкрутства для цедента, але і нульову ефективність операцій.

Тому, у якості обмеження автором пропонується розглядати функцію імовірності відсутності банкрутства для страхової компанії, яка визначається за допомогою моделі Крамера-Лундберга [7, с.130]. З урахуванням перестраховування, функція імовірності відсутності банкрутства отримає наступний вигляд:

$$\Phi = \frac{1}{1 + \Theta} e^{-\frac{\Theta x}{(1 + \Theta)\mu}}, \quad (7)$$

де x – власний капітал компанії; μ – математичне сподівання страхових виплат; Θ – коефіцієнт уникнення ризику, який розраховується як:

$$\Theta = \frac{P(t_0) + qL(t_1)}{L(t_1) + qP(t_0)}. \quad (8)$$

Таким чином, можна сформулювати наступний висновок.

Методика визначення оптимальної квоти з точки зору забезпечення ефективності перестраховування та фінансової стійкості страховика зводиться до наступних кроків.

1. Визначення очікуваної суми виплат у залежності від суми відповідальності за прийнятими на страхування ризиками та статистичних даних щодо страхових виплат у попередніх періодах.

2. Визначення ефективності перестраховування у залежності від квоти, визначеної в певному інтервалі.

3. Побудова функції імовірності відсутності банкрутства у залежності від власного капіталу та параметрів перестраховування на базі квоти, визначеної в певному інтервалі.

4. Зіставлення функцій ефективності і імовірності відсутності банкрутства та визначення оптимальної квоти на заданому інтервалі для страхової компанії.

5. Зіставлення отриманого результату щодо оптимальної квоти з запропонованими умовами договору та прийняття відповідного рішення щодо укладання договору перестраховування.

В пропорційних договорах на базі ексцедента сум, на відміну від договору квоти, в перестраховування передається тільки та частка суми ризику (S), яка перевищує встановлений рівень участі цеденту (a). Максимальна відповідальність перестраховика та цедента за договором визначається кількістю ліній k , та буде дорівнювати $b = (k + 1)a$.

Тож, частка відповідальності перестраховика (q) визначиться наступним чином:

$$q = 0, \text{ якщо } S \geq a;$$

$$q = (S - a)/S, \text{ якщо } a < S \leq b;$$

$$q = (b - a)/S, \text{ якщо } S > b.$$

В такому випадку, маючи інформацію щодо страхових сум (чи їх діапазонів), страхових премій та ліміту власного утримання, можна визначити індивідуальні частки, які отримає перестраховик за кожним i -м договором. При цьому, частка відповідальності перестраховика та сума отриманих ним премій залежить від кількості ліній, що зазначена у договорі. Якщо сумарна відповідальність цедента та перестраховика не покриває остаточно суму ризику (тобто, $S > b$), виникає непокритий збиток, який буде переходити до цедента, якщо немає другого договору ексцедента сум (в даної роботі обмежимося розглядом перестраховування на базі єдиного договору ексцеденту сум, що складається з певної кількості ліній). Непокритий збиток виникає, виходячи з того, що сукупна доля відповідальності цедента та перестраховика не дорівнює одиниці у випадку, якщо $S > b$.

Враховуючи викладене, можна сформулювати наступний висновок. Методика визначення оптимальної кількості ліній договору ексцедента сум з точки зору забезпечення ефективності перестрахування та фінансової стійкості страховика зводиться до наступних кроків.

1. Визначення очікуваної суми виплат у залежності від сум відповідальності за прийнятими на страхування ризиками та статистичних даних щодо страхових виплат у попередніх періодах.

2. Визначення часток участі цедента та перестраховика у преміях і виплатах в залежності від кількості ліній договору ексцедента сум.

3. Побудова функції ефективності перестрахування у залежності від кількості ліній договору та непокритого збитку, який лишається, якщо кількості ліній недостатньо для остаточного покриття збитку.

4. Побудова функції імовірності відсутності банкруства у залежності від власного капіталу та параметрів договору перестрахування на базі ексцедента сум.

5. Зіставлення функцій ефективності перестрахування і імовірності відсутності банкруства та визначення оптимальної кількості ліній договору ексцедента сум на заданому інтервалі.

6. Зіставлення отриманого результату щодо оптимальної кількості ліній з запропонованими умовами договору та прийняття відповідного рішення щодо укладання договору перестрахування.

1 www.dfp.gov.ua. 2 Закон України "Про страхування" №2288-IV із змінами від 23.12.04 // Відомості Верховної Ради. – 2005. – №6. – с.138. 3 Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: Учеб. пособие. – Мн.: Новое знание, 2002. – 704с. 4 Ялмез В.И., Тевяшев А.Д. Системный анализ. Вступительный курс. – 2-е изд., перераб и доп., – Харьков: ХНУРЕ, 2004. – 448с. 5 Пфайффер К. Введение в перестрахование. – М.: Анкил, 2002. – 328с. 6 Теория статистики: Учебник / Под ред. проф. Р.А. Шмойловой. – 3-е изд., перераб. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 560с. 7 Сушко Р.В., Ретинский А.А. Оценка результатов деятельности страховых компаний // Финансы Украины. – 2002. – №6. – С.127-132.

Надійшла до редколегії 10.06.08

Ю. Центелевич, асп.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОГО АГЕНТА

У статті визначається місце та роль страхового агента у страховій діяльності. Автор звертає увагу на необхідність ретельної розробки теоретико-методологічного підґрунтя підбору, розстановки та перепідготовки кадрів страхового бізнесу.

The article defines the place and role of insurance agent in insurance activity. The author draws attention to the necessity of thorough development of the theoretic-methodological ground of the choice, placing and retraining of insurance specialists.

Реформування системи економічних відносин, соціальні перетворення та трансформаційні зрушення, що відбуваються в Україні, роблять актуальними проблеми страхового захисту, наявність потреби в якому та реальна можливість її задоволення характеризують ступінь розвитку економіки країни [14]. Як слушно зазначає Т.А. Ротова: "у страхуванні, як у дзеркалі, відображається вся сукупність протиріч, проблем та тенденцій, які притаманні економіці країни. Власне розвиток вітчизняного страхування має створити сприятливі умови для подальшого інтегрування України у світову страхову інфраструктуру [14, ст.3]. Роль страхування важко переоцінити. Фахівці вважають, що страхування може стати тим механізмом, за допомогою якого суспільство й держава вирішать найбільш суттєві економічні, соціальні та політичні проблеми [14].

Становлення національного страхового ринку України має складний та динамічний шлях. Так, після набуття Україною незалежності, розвиток страхового ринку проходив у непростих макроекономічних умовах на фоні знецінення заощаджень населення за договорами страхування в установах колишнього Держстраху, зменшення довіри населення до фінансових установ внаслідок їх банкруства. За роки ринкових перетворень змінилися економічні функції держави в сфері страхування та відбулася трансформація державної страхової монополії у страховий ринок.

На даному етапі економічного розвитку держави, в контексті глобалізації світового господарства, уніфікації національних економік на засадах СОТ, Україна прагне утвердження як конкурентноздатна держава. Участь кожної країни в інтеграційних процесах, як свідчить світовий досвід, є результатом тривалого поступу національної економіки та світового господарства. На цьому тлі, формування страхового ринку має суттєве значення для економіки країни. Йдеться, як зазначають експерти, про цілеспрямований вибір стратегії розвитку економіки України в цілому [11]. Існування повноцінного

ринку страхування є одним із вагомих показників економічного зростання.

В Україні страхування знаходиться в стадії становлення, розбудови та стрімкого зростання, а тому має певні проблеми. На думку аналітиків, розвиток цього ринку має набути пріоритетного значення в економічному та соціальному аспекті політики держави [22]. Згідно з "Концепцією розвитку страхового ринку України до 2010 року" сучасний страховий ринок формується в умовах поступового підвищення базових макроекономічних показників, зокрема, зростання валового внутрішнього продукту, низьких темпів інфляції, стабільності національної валюти. Все це дає змогу забезпечити динамічний розвиток цього сегменту ринку [13]. За страхуванням велике майбутнє, адже "страхове поле" ще не покрито [15].

В останні роки Український страховий ринок показує цікаву тенденцію росту [15]. У його формуванні намітилася тенденція до подолання монополізму. Так, станом на 1 липня 2007 року в Україні зареєстровано 438 страхових компаній (Рис. 1) [20]. У порівнянні з попередніми роками, як бачимо, має місце помітне зростання. Воно, не виключено, буде зберігатися і у майбутньому.

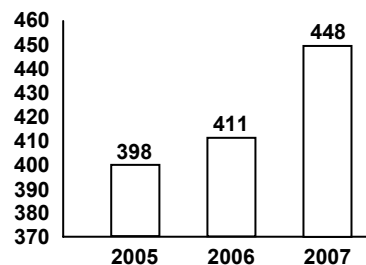

Рис. 1. Кількість страхових компаній у Держреєстрі України

В той же час ще багато питань потребують конструктивного вивчення. Важливе місце серед них належить формуванню високопрофесійного персоналу страхових